

Position paper Ronde Tafelgesprek Veteranennota 2023-2024

De BNMO hoopt volgend jaar zijn 80ste bestaansrecht en verjaardag te vieren. Kort na de Tweede Wereldoorlog opgericht vanuit particulier initiatief omdat de overheid haar gewonde veteranen en oorlogsslachtoffers grotendeels in de steek liet, hopen wij met deze mijlpaal tegelijkertijd een begin te markeren van een BNMO 2.0. Een organisatie die zich als belangenbehartiger voor alle diensslachtoffers, c.q. dienstgerelateerde gewonden van Defensie en inmiddels andere geüniformeerde beroepen wil (blijven) inzetten (vaak ook oudgediende). Want hoewel het ministerie van Defensie inmiddels, mede dankzij de Veteranenwet en het de daarbij behorende Veteranenbesluit, steeds meer zijn verantwoordelijkheid heeft genomen voor ook deze doelgroep, de diensslachtoffers die wij vertegenwoordigen, valt er nog steeds het nodige te verbeteren.

Zoals wij in eerdere aan u verstrekte notities al hebben benadrukt, gaat het daarbij speciaal om diensslachtoffers die (nog) geen veteranenstatus hebben. Van de circa 12.500 diensslachtoffers, die in en door de militaire dienst een fysieke of psychische aandoening hebben opgelopen, heeft maar liefst tweederde geen veteranenstatus. Hoewel zij in het Veteranenbesluit (de nadere uitwerking van de Veteranenwet) wel als groep genoemd worden in het kader van de bijzondere zorgplicht van Defensie, blijken zij in de praktijk nog steeds tegen drempels aan te lopen als het gaat om adequate zorg- en hulpverlening. In onze brief van november 2023 hebben wij een aantal concrete zaken met betrekking tot deze categorie militairen aangekaart. De vaste Kamercommissie voor Defensie heeft de minister gevraagd om hierop te reageren, waarvoor dank. In haar brief van 25 januari jl. gaat de minister op deze kwesties in met de belofte daar voor het zomerreces van 2024 op terug te komen. We kijken uiteraard verwachtingsvol uit naar deze reactie!

Erkenning en waardering

De minister heeft in haar brief beloofd het gesprek aan te gaan met uitvoeringsinstanties, waaronder het Nederlands Veteranen Instituut (NLVi) ten einde er zorg voor te dragen dat ook diensslachtoffers, net als veteranen, aan de daarvoor bestemde loketten geen drempels ervaren als het gaat om adequate zorg en hulp. De BNMO heeft daarnaast ook nog zorgen over de geboden zorg en de daarvoor beschikbare middelen en capaciteit, zodat o.a. het NLVi dat kan bieden wat nodig is. Wij zijn uiteraard benieuwd naar de uitkomsten van de actie van de minister op dit gebied.

In de voortgangsbrief over Veteranenzorg (d.d. 1 februari) benadrukt de minister dat de bijzondere zorgplicht ook van toepassing is op de Militaire Oorlogs- en Diensslachtoffers (MOD) en derhalve o.a. een beroep kunnen doen het Nederlands Veteraneninstituut (NLVi) en Landelijk Zorgsysteem Veteranen (LZV). Tegelijkertijd erkent de minister dat de in de Veteranenwet beschreven erkenning en waardering niet van toepassing is op diensslachtoffers die geen veteranenstatus hebben. In haar brief van 25 januari schrijft zij echter dat zij - ondanks eerder opgeworpen bezwaren van het Permanent Overlegorgaan Decoraties - opnieuw laat onderzoeken of er voor diensslachtoffers ook een ereteken/draaginsigne ingesteld kan worden (dan wel dat alle diensslachtoffers voor bijvoorbeeld het Draaginsigne Gewonden in aanmerking komen). Bij onze doelgroep is dit positief en verwachtingsvol ontvangen. Dit kan buiten het bestaande decoratiestelsel om

worden geïnitieerd, zoals ook de bekende V(eteranen)-speld als draaginsigne is ontstaan. Hierbij de kanttekening dat ook andere organisaties voor geüniformeerden een soort V-speld voor hun veteranen gaan hanteren met bijvoorbeeld een onderscheidend appliqué als herkenning en erkenning van hun organisatie. Wij zijn verheugd over dit onderzoek en benieuwd naar de uitkomsten daarvan. Overigens hebben wij herhaaldelijk aangegeven dat we bij de eventuele instelling van een nieuw ereteken/draaginsigne voor deze groep graag betrokken zouden willen zijn, gezien ook het feit dat er met eerdere initiatieven van de BNMO op dit terrein de nodige expertise is opgebouwd. Met het oog op het 80-jarig bestaan van de BNMO, zomer 2025, zou dit een mooie ‘samenkomst’ zijn!

Veteranenstatus

Inmiddels zijn wij als BNMO betrokken bij de discussie over de jaarlijkse evaluatie Veteranennota, die mede vanwege de steeds veranderende inzetvormen, gaande is. Wij hebben daardoor ervaren dat het waardevol is om hierin te participeren aangezien de minister dit ook als een ‘doorlopend proces’ ziet. In ons vorige position paper hebben wij al geopperd of het niet zinvol is om onderscheid te maken tussen de veteraan (iemand die gediend heeft) en de oorlogsveteraan (War Veteran). Er zijn grote NAVO-partners die dit onderscheid al wel hanteren. Het betekent dat alle militairen die hebben gediend veteraan zijn en zou erop neer komen dat ook militairen die bijvoorbeeld bij een oefening in aanloop naar een uitzending gewond raken, naar ook militairen die ‘rondom’ crisis- en oorlogsgebieden zijn ingezet, en ook die van zogeheten ‘heimelijke missies’, toch de veteranenstatus krijgen. Dit zou een hoop onvrede en polarisatie tussen oud-militairen onderling kunnen wegnemen en vormen van toekenning van de huidige veteranenstatus ook discussie oproepen. Zeker bij hen die op een ‘echte oorlogsmissie’ zijn uitgezonden, immers zij zouden dan als ‘War Veteran’ worden erkend. De BNMO wil ook benadrukken dat zij erkennen dat een diensslachtoffer en MOD-er die geen veteraan is vanuit de huidige wetgeving hierin niet gelijkgesteld wordt. Immers zij, die middels de zogeheten artikel 100 brief, echt op oorlogsmissie zijn gestuurd verdienen ook die status. Ondanks eerdergenoemde participatie en inbreng zijn wij niet meer betrokken geworden bij de zogeheten conceptontwikkeling en hebben wij vernomen dat deze wel al ‘op tafel ligt’?

Bijzondere Invaliditeits Verhoging (BIV)

In zijn brief aan de Kamer d.d. 16-10-2023 (31066-1315) laat de demissionaire staatssecretaris van Financiën Marnix van Rij weten dat de Bijzondere Invaliditeit Verhoging (BIV) voor diensslachtoffers wil blijven belasten, ondanks kritiek vanuit de Kamer. De BIV komt aan militairen toe als smartengeld omdat zij in en door de dienst voor de rest van hun leven een fysieke of psychische beschadiging hebben opgelopen. Deze kwestie werd actueel omdat er gerechtelijke uitspraken zijn over het niet fiscaal belasten van smartengeld voor beschadigde werknemers in overheidsdienst. Het lijkt erop dat het enige argument om de BIV bij invalide militairen wel te belasten is, dat het niet in één keer maar maandelijks wordt uitgekeerd. Ook hier merken wij dat dit bij onze leden, die tot deze groep behoren en een groot offer hebben gebracht, als een klap in het gezicht wordt ervaren en extra traumatiserend werkt. Wij willen u vragen of in samenwerking met -in dit geval- het ministerie van Defensie een passende oplossing kan worden gevonden, anders dan dit puur vanuit fiscaal juridische kaders te benaderen (een vorm van systeemdenken?).

Bijzondere zorgplicht gezinsleden

De bijzonder zorgplicht voor veteranen geldt ook voor hun gezinsleden. De Nationale Ombudsman/Veteranenombudsman doet momenteel onderzoek naar hoe dit wordt ingevuld, naar aanleiding van de klachten die hij daarover ontving van gezinsleden van veteranen. Ook

de BNMO bereiken signalen dat de erkenning en waardering voor gezinsleden, die bij onze doelgroep vaak fungeren als mantelzorgers, te wensen overlaat. Ook zijn er klachten van onze leden over de zorg voor gezinsleden vanuit de daarvoor bedoelde uitvoeringsinstanties zoals het NLVi (Nederlands Veteranen Instituut).

De BNMO biedt al jaren begeleidingsprogramma's aan in Doorn die speciaal gericht zijn op partners van dienstslachtoffers en op het hele gezin. Door teruglopende financiering vanuit het Vfonds, zien wij echter dat het steeds lastiger wordt om deze programma's te continueren. Wij komen daar aan het slot van dit paper op terug. Dat er behoefte is aan meer erkenning en waardering bij deze groep blijkt ook uit de oprichting van de stichting Veteranenkids, waar veel kinderen van BNMO-leden zich bij aangesloten hebben, en waarmee door ons nauw wordt samengewerkt. Met de Ombudsman zijn wij van mening dat ook de BNMO, als belangenbehartiger ook vanuit het algemene maatschappelijke belang (en ontzorging ter voorkoming van maatschappelijke uitval en/of kosten) in staat moet worden gesteld er te zijn voor de partners, hun gezin/kinderen tot in 2^e en 3^e generatie. Het is algemeen bekend dat de impact van bijvoorbeeld PTSS generaties lang kan doorwerken. U zult begrijpen dat voor programma's gericht op deze doelgroep ook de nodige middelen beschikbaar moeten zijn.

Wachttijden keuringen MIP

Ondanks eerdere kritische rapporten met aanbevelingen daarover van de Veteranenombudsman en de daaropvolgende maatregelen van Defensie, bleken vorig jaar de wachttijden voor de keuringen voor het Militair Invaliditeits Pensioen (MIP) opgelopen te zijn tot bijna twee keer de normtijd van 180 dagen. Ook bereiken ons signalen dat de gewenste termijnen voor het in gang zetten van het maatschappelijk werk voor veteranen en dienstslachtoffers niet altijd gehaald worden en dat de maximaal gewenste 'caseload' van maatschappelijk werkers overschreden wordt. Een van onze leden meldde ons onlangs nog dat een zorgcoördinator zijn dossier wilde sluiten met als argument dat hij dan 'eindelijk een andere cliënt kon gaan helpen'. We hebben er hier al vaker op gewezen: maatregelen om de werkdruk te verlagen achten wij dan ook noodzakelijk en steeds urgenter.

Terugkeerreizen

Onlangs nog werd een symposium gehouden op het NLVi over het project terugkeerreizen. Het betreft de door de commissie Borstlap aanbevolen reizen voor Dutchbat III-veteranen en hun partners die door het ministerie van Defensie worden gefinancierd. Steeds duidelijker wordt, ook uit het onderzoek 'Going back with a mission' onder leiding van dr. Eric Vermetten, dat terugkeerreizen kunnen bijdragen aan het herstel van beschadigde veteranen, c.q. dienstslachtoffers. Het is ook goed dat deze mogelijkheid is geboden vanuit het ministerie van Defensie en uitvoering door het NLVi. Daarom herhalen wij ons pleidooi om het terugkeerreizen-project dat zich nu uitsluitend richt op een deel van de Bosniëveteranen te verbreden met een door Defensie ingesteld fonds. Daar zouden beschadigde veteranen en/of dienstslachtoffers een beroep op kunnen doen als zij een terugkeerreis willen maken naar hun voormalige uitzendgebied maar daar zelf niet de financiën voor hebben. Uiteraard onder de voorwaarde dat hun behandelaar dit in het kader van hun behandeling goedkeurt. Veel beschadigde veteranen, c.q. dienstslachtoffers, ook van andere missies, leven soms tot onder de armoedegrens en kunnen de vaak hoge kosten van een terugkeerreis simpelweg niet zelf financieren. Overigens realiseren we ons daarbij terdege dat dergelijke reizen (nog) niet mogelijk zijn naar alle voormalige uitzendgebieden. Maar de stichting Weerzien met Libanon, die wij als BNMO (moreel) steunen, biedt bijvoorbeeld al sinds 2005 terugkeerreizen aan en bemerken dat een aanzienlijk deel van hun doelgroep de kosten voor zo'n reis niet kan opbrengen.

ABP/BRD

Ook vragen wij aandacht voor de ondersteuning vanuit het ABP/BRD (Defensie). Tot op de dag ontvangen wij daarover nog steeds veel klachten waar het gaat om ook de rechten van onze leden en alle MOD-ers (Militaire Oorlogs- en Dienstslichtoffers). Eerder spraken wij al over 'een haalplicht versus een brengplicht', helaas zien wij hier nog geen verbetering in. Het ontzorgen staat nog fors op afstand!

De BNMO voorziet nu bijna 80 jaar in de behoeften voor hen die dit nodig hebben en verdienen. Als vrijwilligersorganisatie met de daarvoor ook 'dienende' stakeholders, onder wie het Vfonds. U is bekend welke rol de BNMO heeft gespeeld in 'dit landschap' als ongeveer 'founding father' voor alles wat er nu is. Dit inclusief het Vfonds dat voortkomt uit de BNMO om de financiering van onze activiteiten mogelijk te maken en te borgen. Maar die financiering wordt al jaren substantieel verminderd vanuit de gedachte en overtuiging dat de werkgever hier een verantwoordelijkheid in heeft. Uiteraard zijn wij als BNMO dankbaar dat het Vfonds het mogelijk heeft gemaakt dat wij begeleid lotgenotencontact aan kunnen bieden, waaronder programma's en landelijke en decentrale activiteiten, aan onze leden en als hun belangenbehartiger kunnen optreden. Maar inmiddels komt dit aanbod door de teruglopende financiering onder grote druk te staan en daar vragen wij uw aandacht voor. Daarbij is het van belang -de Nationale Ombudsman heeft dat nog eens benadrukt- dat ook de lokale overheid een zorgplicht heeft voor veteranen én o.i. ook voor dienstslichtoffers en hen daar waar mogelijk van hulp en ondersteuning zouden moeten voorzien. Wij zien hierin ook een belangrijke ambassadeurs-rol voor de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) weggelegd.

Tot slot, zoals gemeld aan het begin van dit paper, zien wij dat het ministerie van Defensie steeds meer zijn verantwoordelijkheid neemt als het gaat om de bijzondere zorgplicht naar dienstslichtoffers en/of veteranen. Dit is een wenselijke ontwikkeling en juichen wij ook toe., maar daarbij vallen de categorieën dienstslichtoffers en gezinsleden nog te vaak buiten de boot. Hoe mooi zou het zijn als de werkgever, maar ook onze volksvertegenwoordigers die telkens weer de afweging maken om onze militairen in dienst van de vrede bloot te stellen aan grote risico's, er in de aanloop naar de viering van 80 jaar vrede en vrijheid en 80 jaar bestaan van de BNMO in 2025 echte en sonderende stappen kunnen worden gemaakt. Samen kunnen wij erin slagen om in deze ontwikkeling in een ander tempo dan nu, grote en recht doende stappen te gaan zetten. Het gaat dan om een betere realisering van de zorg, erkenning, waardering en uitingen (niet alleen over veteranen spreken maar ook over de dienstslichtoffers!) die hen toekomt. Een mooi markeringsmoment om samen naar toe te werken, ons motto is niet voor niets: 'samen sterk!'.

Het zijn 'de jongens en meisjes' (en hun gezinnen) die hebben gediend waarvoor wij dit doen en voor wie wij er zijn, ook in de toekomst!

Dank u wel voor deze geboden mogelijkheid.